

13 Προκλήσεις Ορολογίας στη Μετάφραση Πολιτικών Κειμένων για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά και την Κλιματική Αλλαγή

Σταύρος Κάτσιος, Αθηνά Φατσέα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά συνιστά έναν ανεκτίμητο και ευάλωτο πολιτισμικό πόρο, ο οποίος απειλείται ολοένα και περισσότερο από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ενώ παράλληλα δύναται να συμβάλει στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της μέσω της αξιοποίησης της παραδοσιακής γνώσης και των πρακτικών. Η ορθή και συνεπής απόδοση της ορολογίας σε πολιτικά κείμενα στα πεδία της πολιτιστικής κληρονομιάς και του περιβάλλοντος αποτελεί βασική προϋπόθεση για την κατανόηση και την υλοποίηση των σχετικών πολιτικών. Η παρούσα έρευνα εστιάζει στις προκλήσεις που προκύπτουν κατά τη μετάφραση τέτοιων κειμένων από την αγγλική στην ελληνική, εστιάζοντας σε νομικά κείμενα και κείμενα πολιτικής από διεθνείς οργανισμούς. Η ανάλυση περιλαμβάνει την καταγραφή όρων, τη μελέτη της συνέπειας και της σημασιολογικής ακρίβειας, καθώς και τη σύγκριση μεταφραστικών προσεγγίσεων από επαγγελματίες και εκπαιδευόμενους/-ες μεταφραστές/-στριες. Στόχος είναι να αναδειχθούν τα κύρια μεταφραστικά προβλήματα και να προταθούν στρατηγικές που βελτιώνουν τη σαφήνεια και τη συνέπεια στη χρήση της ορολογίας. Τα ευρήματα αναμένεται να συμβάλουν στην εκπαίδευση των μεταφραστών και στην ανάπτυξη υποστηρικτικών εργαλείων ορολογίας που ενισχύουν την αποτελεσματική επικοινωνία των πολιτικών μεταξύ διαφορετικών γλωσσικών και πολιτισμικών πλαισίων.

Terminological Challenges in Translating Policy Texts on Intangible Cultural Heritage and Climate Change

Stavros Katsios, Athina Fatsea

ABSTRACT

Intangible cultural heritage constitutes an invaluable and vulnerable cultural resource, increasingly threatened by the impacts of climate change, while at the same time having the potential to contribute to addressing its effects through the use of traditional knowledge and practices. The accurate and consistent rendering of terminology in policy documents related to cultural heritage, and the environment is a fundamental prerequisite for the understanding and implementation of relevant policies. This study focuses on the challenges that arise when translating such texts from English into Greek, with particular emphasis on legal instruments and policy documents issued by international organizations. The analysis includes the identification of key terms, the examination of consistency and semantic accuracy, as well as a comparison of translation approaches used by professional and trainee translators. The aim is to highlight the main translation issues and propose strategies that improve clarity and consistency in terminology use. The findings are expected to contribute to translator education and the development of terminology support tools that enhance effective policy communication across different linguistic and cultural contexts.

0 Εισαγωγή

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί έναν μη ανανεώσιμο πόρο για τις τωρινές και τις μελλοντικές γενεές (Chaiinoglou & Katsios, 2024). Η σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς εκτείνεται πέρα από την ιστορική και αισθητική της αξία, καθώς διαμορφώνει συλλογικές ταυτότητες και διατηρεί ζωντανές τις πολιτιστικές πρακτικές των κοινωνιών. Σήμερα, η πολιτιστική κληρονομιά αντιμετωπίζει πληθώρα απειλών και προκλήσεων, μεταξύ των οποίων και περιβαλλοντικές. Οι μεταβολές στα φυσικά και κοινωνικά περιβάλλοντα έχουν άμεσο αντίκτυπο στη βιωσιμότητα των άυλων πολιτιστικών πρακτικών, καθώς πολλές από αυτές βασίζονται σε συγκεκριμένα οικοσυστήματα και κλιματικές συνθήκες.

Ειδικότερα, η άυλη πολιτιστική κληρονομιά συνδέεται με την κλιματική αλλαγή με διπλό τρόπο. Πρώτον, απειλείται από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και χρήζει προστασίας. Δεύτερον, μπορεί να συμβάλει στον μετριασμό και στην προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, μέσω της αξιοποίησης της παραδοσιακής γνώσης και των παραδοσιακών πρακτικών. Δεδομένης της αυξανόμενης αναγνώρισης των πολιτιστικών διαστάσεων της κλιματικής αλλαγής σε παγκόσμιο επίπεδο (βλ., ενδεικτικά, Harvey & Perry, 2015, σ. 7), η ορθή απόδοση της ορολογίας στο εν λόγω πεδίο είναι μεγάλης σημασίας για την κατανόηση και την εφαρμογή των σχετικών πολιτικών. Η ακριβής διατύπωση των όρων επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο τα πολιτικά κείμενα γίνονται αντιληπτά από το κοινό, καθώς και τον βαθμό κατανόησης και υιοθέτησης των προτεινόμενων πολιτικών μέτρων.

Στο πλαίσιο αυτό, η γλώσσα διαδραματίζει κομβικό ρόλο για την επικοινωνία της πολιτικής στους πολίτες (Tolochko & Boomgaarden, 2019, σ. 1). Οι προκλήσεις που ενυπάρχουν στη μετάφραση της πολιτικής γλώσσας είναι σύνθετες και απαιτούν προσεκτική εξέταση, καθώς και εξειδίκευση. Άλλωστε, η μετάφραση πολιτικών κειμένων χρησιμεύει ως το μέσο για τη διάδοση πληροφοριών σε διαφορετικά ακροατήρια, γεφυρώνοντας παράλληλα γλωσσικά και πολιτιστικά χάσματα. Πιο συγκεκριμένα, το μεταφρασμένο κείμενο πρέπει να περιέχει όρους που αφενός να διαφυλάσσουν τη σαφήνεια του κειμένου-πηγή και αφετέρου να προκαλούν ακριβώς τους ίδιους συνειρμούς και τις ίδιες συνυποδηλώσεις που προκάλεσε το πρωτότυπο κείμενο στους αναγνώστες στη γλώσσα-πηγή (Sagadiyeva et al., 2021, σ. 1616). Η διαδικασία αυτή απαιτεί όχι μόνο γλωσσική επάρκεια, αλλά και εις βάθος γνώση του θεσμικού πλαισίου και των αντίστοιχων πολιτισμών.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ακριβής ορολογική αποτύπωση των σχετικών εννοιών αποκτά ιδιαίτερη σημασία, όχι μόνο για την κατανόηση των πολιτικών, αλλά και για τη δυνατότητα ενσωμάτωσης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς σε στρατηγικές διαχείρισης κινδύνων και

προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Η παραδοσιακή γνώση και οι παραδοσιακές πρακτικές μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσα ενίσχυσης της κοινωνικής ανθεκτικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητο οι οικείες στρατηγικές να χρησιμοποιούν με σαφήνεια και συνέπεια τους σχετικούς όρους στο θεσμικό επίπεδο. Κατά αυτόν τον τρόπο, η ορολογία και η ορθή χρήση της διαμορφώνουν τόσο την πρόσληψη του πολιτικού μηνύματος όσο και τις δυνατότητες εφαρμογής πολιτικών με διατομεακό χαρακτήρα.

1 Μεθοδολογία

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις προκλήσεις ορολογίας που προκύπτουν κατά τη μετάφραση πολιτικών κειμένων που αφορούν την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και την κλιματική αλλαγή. Η μελέτη επικεντρώνεται στη σύγκριση διεθνών νομικών πράξεων, για τις οποίες διατίθενται επίσημες μεταφράσεις στα ελληνικά και αγγλικά, καθώς και κειμένων πολιτικής από διεθνείς οργανισμούς στο εν λόγω πεδίο. Παράλληλα, έμφαση δίνεται στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν επαγγελματίες μεταφραστές και μεταφράστριες, αλλά και φοιτητές και φοιτήτριες μεταφραστικών σπουδών, στην απόδοση των όρων από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα-στόχο.

Πιο συγκεκριμένα, θα εξεταστούν οι κυριότερες προκλήσεις ορολογίας που ανακύπτουν κατά τη μετάφραση πολιτικών κειμένων που αφορούν την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και την κλιματική αλλαγή, και ο τρόπος με τον οποίο οι προκλήσεις αυτές επηρεάζουν τη συνέπεια στη χρήση των όρων, καθώς και την κατανόηση του πολιτικού λόγου στο συγκεκριμένο πεδίο στα ελληνικά και αγγλικά. Προς τον σκοπό αυτόν, η μελέτη ακολουθεί μια συγκριτική ανάλυση πολιτικών κειμένων και μεταφραστικών προσεγγίσεων. Η έρευνα περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

1. Συλλογή σωμάτων κειμένων: Επιλογή και ανάλυση πολιτικών κειμένων, συμπεριλαμβανομένων διεθνών συμβάσεων και κειμένων πολιτικής που σχετίζονται με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και την κλιματική αλλαγή, στο ζεύγος γλωσσών ελληνικά-αγγλικά.
2. Ανάλυση ορολογίας: Ταυτοποίηση σημαντικών όρων και εννοιών, με έμφαση στη συχνότητα χρήσης, στη συνέπεια, στην ακριβή απόδοση και στις πιθανές μεταβολές στη σημασία τους.
3. Σύγκριση μεταφράσεων: Ανάλυση μεταφράσεων πολιτικών κειμένων από διεθνείς οργανισμούς που έχουν παραχθεί τόσο από επαγγελματίες μεταφραστές και μεταφράστριες όσο και από φοιτητές και φοιτήτριες μεταφραστικών σπουδών, με

σκοπό να εντοπιστούν συχνά σφάλματα, δυσκολίες στην απόδοση της ορολογίας και αποκλίσεις στην προσέγγιση κατά τη μεταφραστική διεργασία.

4. Ποιοτική και ποσοτική ανάλυση: Συνδυασμός ποιοτικής ανάλυσης, για την κατανόηση των μεταφραστικών επιλογών, και ποσοτικής ανάλυσης, μέσω της καταγραφής συχνοτήτων ορολογικών αποκλίσεων και προσαρμογών.

Το σώμα κειμένων καλύπτει την περίοδο 1992–2024 και περιλαμβάνει σημαντικές συνθήκες για το κλίμα, κείμενα πολιτικής διεθνών οργανισμών, και εκθέσεις μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ). Η επιλογή της περιόδου 1992–2024 δεν είναι τυχαία, καθώς συμπεριλαμβάνει κομβικές εξελίξεις στο πεδίο της περιβαλλοντικής πολιτικής. Το 1992 αποτελεί αφετηρία λόγω της υπογραφής της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) κατά τη Διάσκεψη του Ρίο, η οποία σηματοδότησε την έναρξη της θεσμικής διακυβέρνησης για την κλιματική αλλαγή σε παγκόσμιο επίπεδο. Η περίοδος εκτείνεται έως το 2024, συμπεριλαμβάνοντας όλες τις πρόσφατες εξελίξεις στο πεδίο αυτό.

Η επιλογή των κειμένων καθοδηγήθηκε από τα εξής κριτήρια ένταξης:

1. Θεσμική προέλευση: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ή διεθνώς αναγνωρισμένες ΜΚΟ.
2. Σχετικότητα: Κείμενα που σχετίζονται με το περιβάλλον και περιέχουν ρητή αναφορά στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά.
3. Είδος κειμένου: Πολιτικές πράξεις, νομικά κείμενα ή συναφείς εκθέσεις.
4. Χρονικό εύρος: Κείμενα που δημοσιεύτηκαν μεταξύ 1992 και 2024.

Αντιστρόφως, τα κριτήρια αποκλεισμού περιλάμβαναν:

1. Κείμενα χωρίς ανοιχτή πρόσβαση ή ανεπίσημα κείμενα.
2. Κείμενα που επικεντρώνονται αποκλειστικά στην υλική κληρονομιά χωρίς αναφορά στην άυλη διάσταση.
3. Κείμενα χωρίς πολιτικές επιπτώσεις ή συστάσεις.
4. Κείμενα που δημοσιεύτηκαν πριν ή μετά την καθορισμένη περίοδο.

Εφαρμόζοντας τα ως άνω κριτήρια, για τον εντοπισμό διεθνών πολιτικών κειμένων και εργαλείων άτυπου δικαίου (soft law), πραγματοποιήθηκε συστηματική αναζήτηση σε επίσημα αποθετήρια, όπως η Ψηφιακή Βιβλιοθήκη των Ηνωμένων Εθνών, η πύλη

εγγράφων της UNFCCC και ψηφιακά αρχεία. Η αναζήτηση περιλάμβανε όρους όπως «άυλη πολιτιστική κληρονομιά», «παραδοσιακές πρακτικές/γνώσεις» και «κλιματική αλλαγή» και περιορίστηκε στην περίοδο 1992-2024, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή με το γενικό χρονικό πλαίσιο της μελέτης. Αντιστοίχως, για την επιλογή εγγράφων πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χρησιμοποιήθηκε η βάση δεδομένων EUR-Lex, αξιοποιώντας τις δυνατότητες προηγμένης αναζήτησης για τον εντοπισμό νομικά δεσμευτικών κειμένων, ανακοινώσεων και στρατηγικών εκθέσεων που περιέχουν αναφορές στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά ή συναφείς όρους. Η αναζήτηση φιλτραρίστηκε βάσει ημερομηνίας (1992–2024), τύπου εγγράφου και θεματικών πεδίων πολιτικής (περιβάλλον, πολιτισμός, δράση για το κλίμα).

2 Στοχοθεσία

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να καταδείξει συγκεκριμένα μεταφραστικά προβλήματα στη μεταφορά όρων που αφορούν την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και την κλιματική αλλαγή κατά τη διεργασία της μετάφρασης. Επιπλέον, η ανάλυση των μεταφράσεων που πραγματοποιήθηκαν από φοιτητές και φοιτήτριες αναμένεται να αναδείξει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι νέοι μεταφραστές και οι νέες μεταφράστριες, καθώς και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν για την απόδοση εξειδικευμένης ορολογίας.

Η ορθή απόδοση και χρήση της ορολογίας που σχετίζεται με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά σε περιβαλλοντικά κείμενα έχουν άμεσο αντίκτυπο στη διαμόρφωση και στην εφαρμογή των διεθνών πολιτικών. Η συγκριτική ανάλυση μεταφραστικών πρακτικών επιτρέπει την κατανόηση των προκλήσεων που ανακύπτουν κατά τη διεργασία της μετάφρασης και συμβάλλει στη βελτίωση των μεταφραστικών προσεγγίσεων. Η βελτίωση της ορολογικής συνέπειας ενισχύει την ποιότητα του πολιτικού λόγου. Η έρευνα αυτή μπορεί να αποτελέσει εργαλείο για την ανάπτυξη ορολογικών βάσεων δεδομένων και γλωσσαρίων, ενισχύοντας τη σαφήνεια και τη συνέπεια στη διατύπωση των σχετικών πολιτικών.

3 Συλλογή και ανάλυση δεδομένων από επίσημες μεταφράσεις

Το δείγμα μας περιλαμβάνει θεσμικά κείμενα για το περιβάλλον, τα οποία κάνουν αναφορά στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά στο ζεύγος γλωσσών ελληνικά-αγγλικά. Στο σώμα των κειμένων περιλαμβάνονται διεθνείς συμβάσεις, έγγραφα και δηλώσεις πολιτικής από οργανισμούς όπως η UNESCO, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Για την ανάλυση των δεδομένων, έγινε χρήση του εργαλείου Sketch Engine με σκοπό την εξαγωγή όρων, τη μελέτη της συχνότητας εμφάνισής τους, τη σύγκριση πρωτοτύπου και μετάφρασης, καθώς και τον εντοπισμό πιθανών αποκλίσεων.

Ειδικότερα, η χρήση του Sketch Engine επέτρεψε τη δημιουργία εξειδικευμένων ευθυγραμμισμένων σωμάτων κειμένων (parallel corpora), στα οποία πραγματοποιήθηκε αναζήτηση όρων με βάση τη συχνότητα, τη χρήση με βάση τα συμφραζόμενα και την αντιστοιχία με τη γλώσσα-πηγή. Έμφαση δόθηκε σε όρους που εμφανίζονται συστηματικά στα πολιτικά και θεσμικά κείμενα της περιόδου 1992–2024, όπως οι «ανθεκτικότητα» (resilience), «διαγενεακή μετάδοση» (intergenerational transmission), «παραδοσιακή γνώση» (traditional knowledge), και «προσεγγίσεις βασισμένες στην κληρονομιά» (heritage-based approaches). Η ανάλυση έδειξε ότι για ορισμένους από αυτούς τους όρους παρατηρούνται μεταφραστικές αποκλίσεις, ιδίως όταν ο ίδιος όρος μεταφράζεται από διαφορετικούς οργανισμούς ή σε διαφορετικά θεσμικά πλαίσια. Για παράδειγμα, ο όρος "safeguarding" αποδίδεται άλλοτε ως «διαφύλαξη» και άλλοτε ως «προστασία», ανάλογα με τον φορέα και το θεματικό πλαίσιο, γεγονός που προκαλεί ασάφεια στη νοηματοδότηση της πολιτικής πρότασης. Η χαρτογράφηση αυτών των αποκλίσεων ανέδειξε την ανάγκη για ενιαία ορολογική στρατηγική, η οποία να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τη γλωσσική ακρίβεια αλλά και τη θεσμική συνέπεια, ώστε να διασφαλιστεί η σαφής και συνεπής επικοινωνία σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.

4 Συλλογή και ανάλυση δεδομένων από μεταφράσεις φοιτητών και φοιτητριών

Το δείγμα μας περιλαμβάνει μεταφράσεις που εκπονήθηκαν από 65 φοιτητές και φοιτήτριες του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2023–2024 και 2024–2025. Οι συμμετέχοντες και συμμετέχουσες κλήθηκαν να μεταφράσουν αποσπάσματα από εκθέσεις πολιτικής στην αγγλική, σχετιζόμενα με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και την κλιματική αλλαγή, για τις οποίες δεν διατίθενται επίσημες μεταφράσεις στην ελληνική. Πιο συγκεκριμένα, έγινε μετάφραση μιας έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2022), μιας έκθεσης της Εκπαιδευτικής, Επιστημονικής και Πολιτιστικής Οργάνωσης των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO, 2009) και μιας έκθεσης του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS, 2022). Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζει ενδιαφέρον να αναδειχθούν οι στρατηγικές που εφαρμόστηκαν και οι ορολογικές προκλήσεις κατά τη διεργασία της μετάφρασης. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε:

- Στην απόδοση πολυσημάντων και εννοιολογικά φορτισμένων όρων, όπως "safeguarding", "knowledge systems", "intergenerational transmission".
- Στην επίδραση του επιπέδου εξοικείωσης με τα πολιτισμικά και θεσμικά συμφραζόμενα.

- Στη χρήση στρατηγικών, όπως επεξηγηματικές προσθήκες, δανεισμός ή παραφραστικές αποδόσεις.

Τα πρώτα ευρήματα δείχνουν ότι οι φοιτητές και οι φοιτήτριες, αντιμετωπίζοντας αυξημένες δυσκολίες με έννοιες με πολιτισμικό ή θεσμικό βάθος, τείνουν να αποδίδουν τους όρους με μεγαλύτερη κυριολεξία. Για παράδειγμα, ο όρος "resilience" αποδόθηκε ποικιλοτρόπως ως «ανθεκτικότητα», «αντοχή» ή «ευελιξία», με την επιλογή να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αντιληπτική επεξεργασία των συμφραζομένων. Επίσης, ο όρος "intergenerational transmission" μεταφράστηκε ως «εκπαίδευση των νέων» ή «παράδοση από γενιά σε γενιά». Ωστόσο, εντοπίστηκαν και περιπτώσεις όπου η δημιουργική παρέμβαση οδήγησε σε πιο ακριβείς ή λειτουργικές αποδόσεις, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που η φοιτήτρια ή ο φοιτητής είχε επαφή με το θεσμικό περιεχόμενο ή χρησιμοποίησε σώματα κειμένων ως κείμενα αναφοράς.

5 Συμπεράσματα

Η εδραίωση ενιαίας και ακριβούς ορολογίας αποτελεί θεμέλιο για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της σαφήνειας στη χάραξη και υλοποίηση πολιτικών σχετικών με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον. Η ανάλυση των επίσημων μεταφράσεων ανέδειξε σημαντικές προκλήσεις που σχετίζονται κυρίως με τη συνέπεια στην απόδοση της ορολογίας στον τομέα της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Η ασυνέπεια μεταξύ μεταφράσεων από διαφορετικούς θεσμούς, ακόμα και στο ίδιο γλωσσικό ζεύγος, μπορεί να οδηγήσει σε σύγχυση ως προς τη σημασία βασικών εννοιών, κάτι που επηρεάζει αρνητικά τη σαφήνεια και την αποτελεσματικότητα της πολιτικής επικοινωνίας.

Η αξιολόγηση των ανεπίσημων μεταφράσεων κατέδειξε ότι οι φοιτητές και οι φοιτήτριες αντιμετωπίζουν αυξημένες δυσκολίες σε έννοιες με πολιτισμικό ή θεσμικό βάθος, ενώ συχνά καταφεύγουν είτε σε κυριολεκτικές αποδόσεις είτε σε υπερβολικά γενικευμένες μεταφραστικές στρατηγικές. Παράλληλα, η ανάλυση εντόπισε περιπτώσεις καινοτόμων και εύστοχων λύσεων που αποτυπώνουν τη δυνατότητα των εκπαιδευόμενων μεταφραστών και μεταφραστριών να ανταποκριθούν σε σύνθετες προκλήσεις, εφόσον τους παρέχονται κατάλληλα εργαλεία και εκπαίδευση.

Τα κύρια συμπεράσματα της έρευνας συνοψίζονται ως εξής:

- Η ανάγκη για ορολογική εναρμόνιση μεταξύ θεσμικών μεταφράσεων, ώστε να διασφαλιστεί η συνέπεια των πολιτικών νοημάτων σε διεθνές και, ακολούθως, σε εθνικό επίπεδο.

- Η σημασία του πολιτισμικού πλαισίου για την ορθή κατανόηση και μετάφραση της ορολογίας που σχετίζεται με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά σε κείμενα πολιτικών για το περιβάλλον.

Με βάση τα ανωτέρω, προτείνεται η ανάπτυξη θεματικών γλωσσαρίων με βάση τη συγκριτική ανάλυση των όρων, σε συνεργασία με θεσμικά όργανα και μεταφραστικές υπηρεσίες. Οι παρατηρούμενες διαφοροποιήσεις στην απόδοση βασικών όρων υποδηλώνουν ότι η ορολογία στον λόγο για την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και την κλιματική αλλαγή δεν είναι στατική, αλλά διαμορφώνεται δυναμικά ανάλογα με το θεσμικό, γλωσσικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Η ασυνέπεια μεταξύ διαφορετικών θεσμικών μεταφράσεων, αλλά και η ποικιλία στρατηγικών που υιοθετήθηκαν από τους φοιτητές και τις φοιτήτριες, καταδεικνύουν την απουσία σαφώς καθορισμένων ορολογικών προτύπων στο υπό εξέταση πεδίο. Αυτό δημιουργεί προκλήσεις στην επικοινωνία πολιτικών εννοιών, ιδίως όταν οι όροι φέρουν φορτισμένες πολιτισμικές ή ιδεολογικές συνυποδηλώσεις. Παράλληλα, η μελέτη φανερώνει τη σημασία της καλλιέργειας ορολογικής συνείδησης και θεματικής εξειδίκευσης κατά την εκπαίδευση μεταφραστών και μεταφραστριών. Η διατομεακή συνεργασία μεταξύ ακαδημαϊκής κοινότητας και επαγγελματιών μεταφραστών, η ενίσχυση της κριτικής ικανότητας στην επιλογή όρων, η εξοικείωση με τα εκάστοτε θεσμικά πλαίσια, και η αξιοποίηση εργαλείων γλωσσικής τεχνολογίας μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στη βελτίωση της ποιότητας των μεταφράσεων στο πεδίο της πολιτιστικής κληρονομιάς και προστασίας του περιβάλλοντος.

Τέλος, η σημασία της ορολογικής συνέπειας υπερβαίνει τη γλωσσική ακρίβεια, καθώς συνδέεται άμεσα με την ίδια τη δυνατότητα διατύπωσης και υιοθέτησης πολιτικών που προάγουν τη διατομεακή προσέγγιση. Ειδικότερα, η ακριβής και συνεπής απόδοση των όρων που σχετίζονται με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά διευκολύνει την ενσωμάτωσή τους σε στρατηγικές διαχείρισης κινδύνου καταστροφών και προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η γλωσσική σαφήνεια αποτελεί προϋπόθεση για την κατανόηση και θεσμική αποδοχή της πολιτιστικής γνώσης ως ενεργού πόρου ανθεκτικότητας, ιδίως σε πλαίσια χάραξης πολιτικής όπου συνυπάρχουν διαφορετικοί πολιτισμικοί και διοικητικοί φορείς.

Βιβλιογραφία

- Blake, J. (2015). *Cultural Heritage and the Environment*. Στο *International Cultural Heritage Law*. Oxford University Press.
- Carducci, G. (2014). *What Consideration Is Given to Climate and to Climate Change in the UNESCO Cultural Heritage and Property Conventions?*. Στο S. von Schorlemer & S. Maus (Επιμ.),

Climate Change as a Threat to Peace: Impacts on Cultural Heritage and Cultural Diversity.
Peter Lang Group AG.

Chainoglou K. & Katsios, S. (2024). Threats to Cultural Heritage: Normative Developments on AI and Cultural Heritage. Στο N. Koutras & Niloufer Selvadurai (Επιμ.), *Recreating Creativity, Reinventing Inventiveness: Challenges Facing Intellectual Property Law*. Routledge.

Chechi, A. (2014). The Cultural Dimension of Climate Change: Some Remarks on the Interface Between Cultural Heritage and Climate Change Law. Στο S. von Schorlemer & S. Maus (Επιμ.), *Climate Change as a Threat to Peace: Impacts on Cultural Heritage and Cultural Diversity*. Peter Lang Group AG.

Giglietto, D., Ciolfi, L., & Bosswick, W. (2021). Building a Bridge: Opportunities and Challenges for Intangible Cultural Heritage at the Intersection of Institutions, Civic Society, and Migrant Communities. *International Journal of Heritage Studies*, 28(1), 74-91. <https://doi.org/10.1080/13527258.2021.1922934>

Harvey, D., & Perry, J. (2015). *The future of heritage as climates change*. Loss, Adaptation and Creativity. Routledge.

Sagadiyeva, Z., Satenova, S., Yeskindirova, M., Alshinbayeva, Z., & Konyratbayeva, Z. (2021). Political discourse: the translation aspect. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(3), 1615-1627. <https://doi.org/10.52462/jlls.117>

Tolochko, P., & Boomgaarden, H. G. (2019). Determining political text complexity: Conceptualizations, measurements, and application. *International Journal of Communication*, 13, 1784–1804.

Πηγές

Council of the European Union & Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council. (2019). Resolution of the Council and the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on a framework for European cooperation in the youth field: The European Union Youth Strategy 2019–2027 (CELEX No. 42019Y1206(01)). *Official Journal of the European Union*, C 456, 1–16. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A42019Y1206%2801%29>

European Commission. (2019). *The European Green Deal* (COM/2019/640 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0640>

European Commission. (2022). *Strengthening cultural heritage resilience for climate change: where the European Green Deal meets cultural heritage*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/44688>

European Parliament & Council of the European Union. (2021). *Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999* (Official Journal L 243, 9.7.2021, p. 1–17). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1119>

Official Journal (2022). *Intangible cultural heritage, diverse knowledge systems and climate change. Contribution of Knowledge Systems Group I to the International Co-Sponsored Meeting on Culture, Heritage and Climate Change*. <https://publ.icomos.org/publicomos/jlbSai?html=Pag&page=Pml/Not&base=technica&ref=93E63E4E277BDFBD5FDBD3FB1CEE4721>

Pasikowska-Schnass, M. (2024). *The impact of climate change on cultural heritage*. *European Parliamentary Research Service*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762282/EPRS_BRI\(2024\)762282_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762282/EPRS_BRI(2024)762282_EN.pdf)

UNESCO. (2009). *Identifying and Inventorying Intangible Cultural Heritage*. <https://ich.unesco.org/doc/src/01856-EN.pdf>

- UNESCO. (2023). *Policy Document on Climate Action for World Heritage*.
<https://whc.unesco.org/en/climatechange/>
- United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (2008). *Report of the Conference of the Parties on its thirteenth session, held in Bali from 3 to 15 December 2007*.
<https://unfccc.int/resource/docs/2007/cop13/eng/06a01.pdf>
- United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (2011). *Report of the Conference of the Parties on its sixteenth session, held in Cancun from 29 November to 10 December 2010*. <https://unfccc.int/resource/docs/2010/cop16/eng/07a01.pdf>
- United Nations. (1992). *United Nations Framework Convention on Climate Change*.
<https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>
- United Nations. (1992). *Convention on Biological Diversity*. <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>
- United Nations. (1994). *United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa*.
https://catalogue.unccd.int/936_UNCCD_Convention_ENG.pdf
- United Nations. (2015). *Paris Agreement*. https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf.

Σταύρος Κάτσιος

Καθηγητής, Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας,

Κάτοχος, Έδρα UNESCO για τις Απειλές κατά της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και των σχετικών με την Πολιτιστική Κληρονομιά Δραστηριοτήτων

Διευθυντής, Εργαστήριο Γεωπολιτισμικών Αναλύσεων (GeoLab)

Διευθυντής, Ινστιτούτο Γλωσσικών Μελετών και Επιστημών της Μετάφρασης και της Διερμηνείας / Πανεπιστημιακό Κέντρο Έρευνας και Καινοτομίας

Διευθυντής, Ελληνικό Κέντρο Σινολογίας

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ηλ-ταχ.: skatsios@ionio.gr

Αθηνά Φατσεά

Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας

Διδακτορική Ερευνήτρια, Έδρα UNESCO για τις Απειλές κατά της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και των σχετικών με την Πολιτιστική Κληρονομιά Δραστηριοτήτων

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Βοηθός Ερευνήτρια και Διαχειρίστρια Έργου, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Μεταφράστρια και επιμελήτρια κειμένων

Ηλ-ταχ.: afatsea@ionio.gr